

نگاهی به خطرناک ترین جاده های استان که با عبور از زیستگاه حیات وحش، جان حیوانات را نشانه می گیرند

ذبح زیر اراابه های آهنی

هنوز ۴۰ درصد جاده های استان تابلو هشدار ندارند

خبرنگار
لیلا کوچی نازده

مهم نیست چقدر حیوانی به زیرکی معروف باشد که روباه سرآمد آن ها در اذهان عمومی است، اما همین موجود زیبا در صدر تلفات جاده ای حیات وحش در خراسان رضوی قرار گرفته است! این موضوع ثابت شده است که گسترش جاده ها یکی از عوامل اصلی کاهش تنوع زیستی در جهان است. عارضه ای انسان ساخت که می تواند به طور غیرمستقیم جمعیت حیات وحش را به واسطه قطعه قطعه کردن زیستگاه ها، تخریب آن و افزایش تردد خودروها کاهش دهد و حتی مانعی برای تکثیر گونه های حیات وحش باشد.

در خراسان رضوی حدود ۲۰ هزار کیلومتر جاده کشیده شده است که توسعه بدون رعایت ضوابط، به ویژه در مناطق ۴۱ گانه حفاظت شده، در افزایش تلفات جاده ای حیات وحش تأثیر مستقیم داشته است. حیواناتی که به دنبال آب و غذا از زیستگاه خود بیرون می زنند و مفتون پسماندهای غذا و تغییر سبک زندگی انسان ها، زیر اراابه های آهنین تلف می شوند.

در گفت و گو با معاون محیط طبیعی و تنوع زیستی اداره کل حفاظت محیط زیست خراسان رضوی و با بررسی مقاله پژوهشی «شناسایی مناطق داغ تلفات جاده ای گوشت خواران و اولویت بندی آن ها در خراسان رضوی، نوشته علی مهدوی، فاطمه طباطبایی بزدی، علیرضا محمدی و علی خانی به واکاوی این موضوع پرداخته ایم.

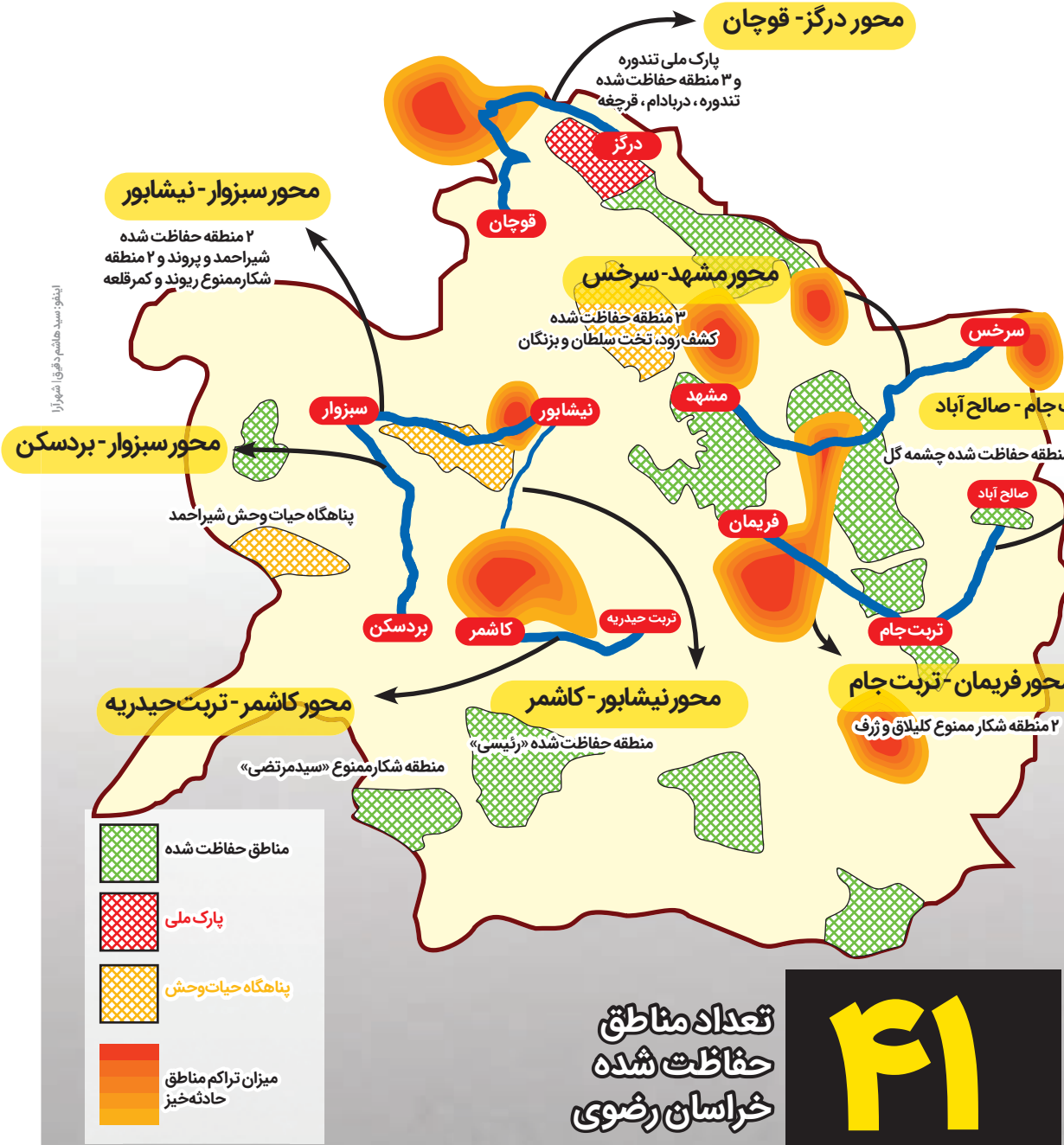
سالانه ۴۰ تا ۵۰ تلفات حیات وحش

آن طور که معاون محیط طبیعی و تنوع زیستی اداره کل حفاظت محیط زیست خراسان رضوی بیان می کند، آمار دقیقی از تلفات جاده ای حیات وحش در محورهای خراسان رضوی وجود ندارد. بلکه آمار موجود، مربوط به مسیرهای مجاور مناطق حفاظت شده یا جاده هایی است که از بین ۴۱ منطقه چهار گانه و شکار ممنوع می گذرد. محمد عرفانی می گوید: بسیاری از تلفات حیات وحش در جاده هایی خارج از این مناطق رخ می دهد که ما از آن اطلاعی نداریم و درصد آن در اختیار ما نیست. اما طبق آمارهای ما، سالانه حدود چهل تا پنجاه حیوان وحشی در جاده هایی که از میان مناطق حفاظت شده می گذرند، از بین می روند.

گونه های شاخص حیات وحش ما کل، بز، آهو، گر به جنگلی، قوچ و میش، پلنگ و انواع مار هاست. در این بین، اما بیشتر ین گونه های تلف شده، جونده ها، خا رپشت و مارها گزارش شده است. پس از این ها نیز کفتار، گر به جنگلی و گر به وحشی در معرض تصادف های جاده ای قرار می گیرند. به گفته عرفانی، در سال های اخیر از تلفات جاده ای پلنگ که از ارزشمندترین گونه های پلنگ ایرانی است و در پارک ملی تندوره، تراکم زیادی دارد، گزارش شده است. معاون محیط زیست خراسان رضوی درباره نقاط حادثه خیز استان بیان می کند: ۵۰ نقطه حادثه خیز در تلفات جاده ای حیات وحش در خراسان رضوی شناخته شده است که شامل جاده های شهری و آسفالت و جاده های روستایی می شود. به گفته عرفانی، بیشتر تلفات حیات وحش در مسیرهای روستایی که مجاور با مناطق حفاظت شده است، اتفاق می افتد. به این دلیل که در این جاده ها تابلوهای هشدار دهنده برای رعایت سرعت، احتیاط و اعلام زیستگاه و تردد حیات وحش دیده نمی شود.

او تصریح می کند: مهم ترین راهکار در کاهش تصادف ها و تلفات جاده ای، اطلاع رسانی شهروندانی است که در مجاورت مناطق حفاظت شده زندگی می کنند. مثلاً اهالی بردسکن، سبزوار و خواف باید از زندگی یوز پلنگ در محدوده سکونت و ترددشان آگاه باشند. رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی هم بخش بعدی است. تابلوهای هشدار دهنده برای رعایت سرعت، احتیاط و اعلام زیستگاه حیات وحش اهمیت دارد. به گفته عرفانی تاکنون ۶۰ تا ۷۰ درصد تابلوهای هشدار دهنده برای عبور حیات وحش در جاده های استان نصب شده است. همچنین در محور سبزوار، چندین کیلومتر فنس کشی برای حفاظت از تردد یوز پلنگ انجام شده است. او بیان می کند: جاده های مجاور با منطقه پارک ملی توران در استان سمنان که زیستگاه گونه ارزشمند یوز پلنگ ایرانی است، فنس کشی شده است تا این حیوان مجبور نشود از جاده تردد کند و از زیر گذر جاده ها عبور کند. خوشبختانه این فنس کشی ها برای حفاظت از این گونه با ارزش به استان ما در شهرستان سبزوار هم رسیده است.

در فصل بهار، در جاده های نیشابور و سرخس و چنان که به مشهد منتهی می شود، تلفات سنجاب زمینی و خاریشت زیاد است

تعداد مناطق حفاظت شده خراسان رضوی ۴۱

خراسان رضوی ۵ هزار و ۵۷۵ کیلومتر راه دارد که ۶۶۲۲ کیلومتر آن بین شهری و ۶ هزار و ۵۷۵ کیلومتر

در سال های اخیر از تلف شدن پلنگ در جاده های استان گزارش می منتشر نشده است.

تابلوهای هشدار دهنده در جاده های خراسان رضوی کافی نیست.

بسیاری از تلفات جاده ای به سگ سانان و سگ های ولگرد و پستلداران کوچک جثه برمی گردد. سگ حیوانی اهلی است و جزو حیات وحش قرار نمی گیرد و خدمه حفاظتی و انقراض ندارد.

تعیین کردن محدوده سرعت و در نظر گرفتن چریمه در جاده های مجاور با زیستگاه های حیات وحش راهکار مناسبی برای جلوگیری از تلفات جاده ای است.

بیشتر تلفات جاده ای ابتدای شهرها مربوط به شغال هاست. این جانوران، به دلیل تغذیه از پسماندها به زیستگاه های انسانی وابسته هستند و به همین دلیل دچار حادثه می شوند.

پاییز رکورددار تلفات

مقاله پژوهشی «شناسایی مناطق داغ تلفات جاده ای گوشت خواران و اولویت بندی آن ها در خراسان رضوی» در بازه ای ۹ ساله از سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹، جاده های هم جوار با مناطق حفاظت شده استان را بررسی کرده است. در این پژوهش بیان شده است که توسعه شبکه جاده ای در خراسان رضوی چه در میان و بیرون مناطق حفاظت شده استان، منجر به افزایش نرخ تلفات جاده ای به ویژه گونه های گوشت خوار شده است. در کل ایران نیز به ویژه در مناطق حفاظت شده، گسترش جاده ها بسیار شتاب زده و بدون رعایت ضوابط و اصول اولیه حفاظتی بوده است. موضوعی که به افزایش روزافزون تصادفات جاده ای گونه های حیات وحش منجر شده و بقای آن ها را با خطر روبه رو کرده است. اما در طول دوره این مطالعه، در مجموع ۱۹۹ گوشت خوار مربوط به یازده گونه جانوری متعلق به خانواده سگ سانان، کفتارها، راسوها و گر به سانان در اثر برخورد با وسایل نقلیه تلف شده اند. بیشترین تعداد تلف شده در این ۹ سال، به ترتیب روباه معمولی، شغال، گرگ، کفتار و گر به وحشی بوده است.

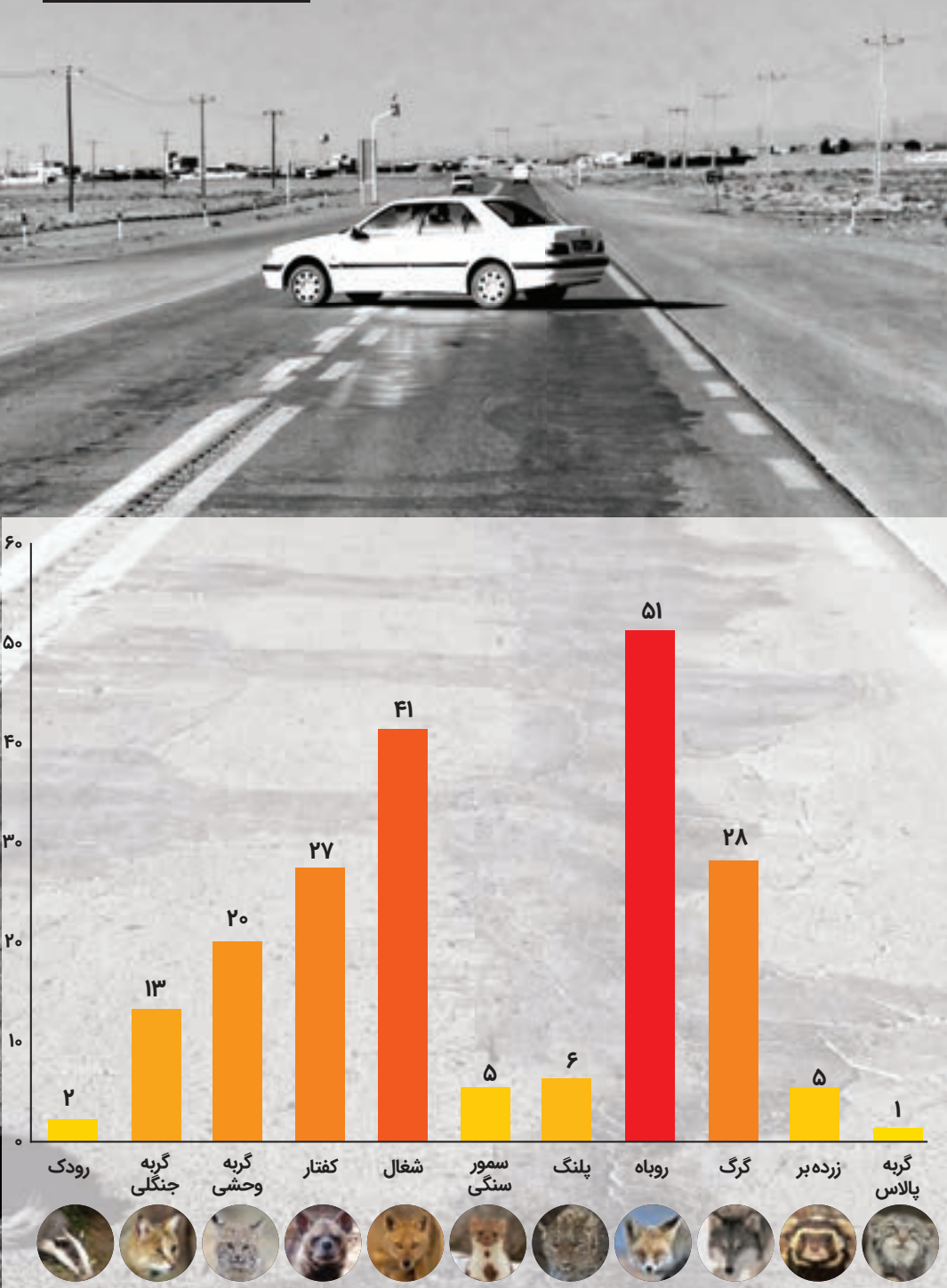
۸ محدوده داغ تلفات جاده ای

حیوانات معمولاً در هنگام عبور از جاده با وسایل نقلیه برخورد می کنند و تلف می شوند که این موضوع در فصل های مختلف سال با توجه به دمای هوا و دسترسی آن ها به آب و غذا و وضعیت زاد و ولدشان تغییر می کند. طبق این تحقیق، فصل پاییز رکورددار تلفات جاده ای حیات وحش در جاده های استان ما بوده است. زمستان، تابستان و بهار نیز در رده های بعدی قرار می گیرند. اما در مجموع، هشت محدوده داغ تلفات جاده ای در جاده های مجاور با مناطق حفاظت شده شناسایی شده است که بیشتر در شمال، مرکز و غرب استان واقع شده اند.

محور درگز - قوچان در شمال، مجاور با پارک ملی تندوره است که به بهشتی برای سکونت پلنگ ایرانی معروف شده است. گونه ای با ارزش که تراکم جمعیتی زیادی در این منطقه دارد. اما طبق این گزارش در بازه نه ساله، شش پلنگ در این محدوده تلف شده است. بخش مرکزی شامل محورهای نیشابور - کاشمر و کاشمر به تربت حیدریه است که دو منطقه حفاظت شده «رئیزی» و شکارممنوع «سیدمرتضی» را در بر می گیرد. جایی که زیستگاه گونه های ارزشمندی مانند کفتار، آهو و قوچ است. بخش غربی نیز محور سبزوار - بردسکن و سبزوار به نیشابور است. جایی که منطقه حفاظت شده و پناهگاه حیات وحش شیراحمد در آن قرار گرفته و زیستگاه آهو، کفتار و روباه است.

دو نیم میلیون هکتار با ارزش

با دانستن رفتارشناسی، زیستگاه شناسی، بیولوژی و پویاشناسی جمعیت، می توان آن بخش از فعالیت های انسانی که جمعیت حیات وحش را متضرر می کند، شناسایی کرد. چنان که جاده سازی ها، احداث زمین های کشاورزی در زیستگاه های حیوانات و حتی حضور گردشگران با ایجاد آلودگی صوتی و نوری و حتی آوردن انگل و انواع بیماری ها، زندگی حیات وحش را تحت تأثیر قرار می دهد. در هر صورت، طبق گفته های معاون محیط زیست خراسان رضوی، نیمی از جاده های استان به تابلوهای هشدار دهنده مجهز شده است اما این فقط یک بخش رص و حفاظت از حیات وحش را شامل می شود و با توجه به وسعت زیاد مناطق حفاظت شده در استان از نظر پارک های ملی و پناهگاه حیات وحش و مناطق حفاظت شده که به دو و نیم میلیون هکتار می رسد و در کشور بی نظیر است، لزوم توجه و رسیدگی به این مناطق برای حفاظت از حیات وحش با ارزش آن لازم به نظر می رسد.

فراوانی گوشت خواران تلف شده در اثر برخورد با وسایل نقلیه در جاده های استان در بازه زمانی سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹